

Baltagul de Mihail Sadoveanu - Aprecieri critice

"Baltagul este, prin repeziciune si desavarsit echilibru al expresiei, una din cele mai bune scrieri ale lui M. Sadoveanu. Multi pretuiesc aceasta scurta naratiune ca roman, vorbind de creatia scriitorului, de posibilitatea psihologica a eroilor. in fond, nimic din toate acestea, Vitoria, eroina principala, nu e o individualitate, ci un exponent al spetei. Scrierea nu poate produce emotii estetice veritabile, decat acelui care o reduce la notiunea unei civilizatii arhaice. Acum suntem in Dacia, in teritoriul muntenesc al oierilor, ca punct de plecare. Intriga romanului e antropologica. in virtutea transhumantei, pastori, turme, caini migreaza in cursul anului, calendaristic, in cautare de pasune si adapost, intorcandu-se la munte la date intru vesnicie fixe. Cazul din Baltagul e, in punctul de plecare, acela din Miorita. Un cioban a fost ucis de alti pastori spre a fi pradat de turme. Scriitorul a depasit insa cu mult aceasta tema, mai mult lirica, construind un epic suprapus. Nechifor Lipan nu se intoarce intr-o toamna acasa si nevasta lui, Vitoria, cade la negre prepusuri. Dupa o criza de indoiala, Vitoria capata incredintarea ca barbatul a fost ucis. Durerea se descarca in certitudine si da nastere hotararii pioase de a gasi trupul barbatului si a-l ingropa crestineste. intr-o societate de tip arhaic, rezolvarea zbuciumului in rit e foarte normala si indarjirea femeii de a-si indeplini ultimele indatoriri de afectiune fata de sot e miscatoare. Tragedia greaca ne-a obisnuit cu inmortantari pioase. Scriitorul complica aceasta situatie cosmica.

In cautarea barbatului, Vitoria pune spirit de vendetta, si aplicatie de detectiv. O adevarata nuvela politieneasca, in stil taranesc, bineinteles, cu o arta remarcabila. Vitoria dovedeste o luciditate excesiva. [...]

Prin urmare, Vitoria e un Hamlet feminin, care banuieste cu metoda, cerceteaza cu disimulatie, pune la cale reprezentatiuni tradatoare si, cand dovada s-a facut, da drum razbunarii. Cazul lui Hamlet feminin il mai avem in literatura romana: e Napasta lui Caragiale. [...]

Luat in totalitate, M. Sadoveanu e un mare povestitor, cu o capacitate de a vorbi autentic enorma, asemanator lui Creanga si lui Caragiale, mai inventiv decat cel dintai, mai poet decat cel de al doilea, desi fara echilibrul artistic al lui Caragiale. Prin gura sa vorbeste un singur om, simbolizand o societate arhaica, dar, spre deosebire de Eminescu, societatea aceasta este analizata in toate institutiile ei. opera scriitorului e o arhiva a unui popor primitiv ireal: dragoste, moarte, viata agrara, viata pastorală, razboi si asceza, totul e reprezentat. Cu o inteligenta de mare creator, scriitorul a fugit de document, ridicandu-se la o idee generala. Daca Sadoveanu n-a creat oameni, a creat insa un popor de o barbarie absoluta, pus intr-un decor sublim si aspru, maret fabulos, dotat cu institutii geto-scitice, formulate pe cale imaginativa. Ca si Chateaubriand, Sadoveanu creeaza intai un Univers pentru a-si aseza fapturile sale, care nu sunt insa miscate ca la romanticul francez de melancolie stilizate, ci de porniri instinctive, tacute si rituale."

G. CALINESCU, Istoria literaturii romane de la origini
pana in prezent, Fundatia pentru literatura si arta, Bucuresti, 1941.

"Cu Baltagul, d-l Mihail Sadoveanu se aseaza mai putin in inima literaturii romanesti, unde l-au asezat cele peste 50 de volume, ca tot atatea aspecte ale lumii careia el, povestitorul, i-a dat viata,

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

cat in inima proprii sale literaturi. Baltagul se mentine in zona aceea superioara de mister si de poezie, inceputa cu Hanu Ancutei si continuata in buna parte de Zodia Cancerului. [...]

El constituie, sub raportul inventiei, reconstituirea acelei crime pastoresti despre care vorbeste balada Mioritei, si meritul lui sta mai putin in fabulatia ingenioasa, desigur, a acestor intamplari, cat in rezonanta lor in mijlocul padurii salbatice si in maiestria cu care isi poarta de-a lungul drumurilor din munte eroina, apriga, voluntara, dar si iluminata, pe Vitoria, vaduva ortomanului pastor Nechifor Lipan. Drama omeneasca, povestea din Baltagul poarta totusi un pronuntat accent de mare balada, romantata, de mister cosmic, aici rezolvandu-se epic, dupa cum in Hanu Ancutei se rezolva feeric. A fi pastrat acestei povestiri, germinata in glastra de clestar a Mioritei, toata puritatea de timbru a baladei si tot conturul ei astral - iata in ce sta intaiul dintre merite si cel mai pretios al Baltagului. Vin dupa acestea toate celelalte insusiri fruntase - poezie a naturii, cunoastere a mediului rural, umor discret - , pe care d-l Mihail Sadoveanu le experimentase si pana acum, dar care in Baltagul se altoiesc pe tulpina unitara a eposului mortii si ritualelor ei. Pentru ca Baltagul ramane, in ultima analiza, romanul unui suflet de munteanca, vaduva Vitoria Lipan" ...

PERPESSICIUS, Mentuni critice,

Editura Minerva, Bucuresti, 1971, p. 308-309.

"Darul povestirii si sentimentului naturii sunt doua trasaturi esentiale ale stilului lui Mihail Sadoveanu. Nu toti scriitorii au darul povestirii. Sunt scriitori de mare adancime care nu stiu sa povesteasca. Sunt altii care in istoria literara nu ocupa un loc de frunte si care totusi sunt povestitori minunati. [...] Neculce si Creanga sunt povestitorii nostri exemplari. Traditia literara romaneasca, atat cat o avea, se intemeiaza si se construieste mereu pe acest dar care, astazi, se manifesta cu un incomparabil belsug in opera lui Mihail Sadoveanu."

AL. PHILIPPIDE, Despre stitul lui Mihail Sadoveanu,

in omagiul lui Mihail Sadoveanu,

E.S.P.L.A., Bucuresti, 1956, p.54.

"Definitia unei natiuni se face prin scriitorii ei. Acestia plamadesc cu incetul constiinta sociala. Mai mult ca oricare scriitor, Mihail Sadoveanu ne-a aratat ceea ce e romanesc. Daca o constiinta scrupuloasa, nemultumita cu indicatiile instinctului de solidaritate oarba, s-ar fi intrebat, inainte de scriitorul Sadoveanu, dupa ce caractere clare se poate recunoaste specificul nostru, ar fi ramas incurcata. O simteam cu totii confuz: n-o putea spune nimeni.

M. Sadoveanu ne-a demonstrat realitatea fenomenului romanesc. L-a urmat evolutiv cu rabdare in toate momentele afirmatiei sale. Opera d-sale reprezinta, etapa cu etapa, formatia progresista a sufletului nostru, progresul genitiv al psihicului romanesc."

MIHAIL RALEA, Scrieri din trecut. in literatura,

E.S.P.L.A., Bucuresti, 1957.

"Depasind faza care evoca dureri inabusite, creatorul Baltagului zugravesce de asta data oameni hotarati, de o mare demnitate etica. Nu numai Vitoria si sotul ei, ci mai toti locuitorii muntilor au

trasaturi impunatoare. Caracterizarea generala a muntenilor (la inceputul capitolului X), in continuarea lui Rosso si Alecsandri, sugereaza taria, darzenia, mandria. Locuitorii acestia de sub brad sunt niste fapturi minunate de mirare: iuti si nestatornici ca apele, ca vremea; rabdatori in suferinta ca si-n ierni cumplite [...] mai cu seama stau ei in fata soarelui cu o inima ca din el rupta. [...]

În interesul operei, scria C. Calinescu, sta in studiul civilizatiei pastorale, intemeiata pe ritmuri largi, dupa revolutia astrilor. Urmarind descifrarea unei psihologii, accentul cade nu atat pe actiune, cat pe resorturile interne: simbolurile din Miorita apar intr-o lumina noua. Acolo, sub alegoria nuntii, se vorbea de moartea ciobanului moldovean, cu argumente privind seninatatea care ar caracteriza sfarsitul pastorilor. in Baltagul interpretarea e realista, oamenii lupta, iar dupa ce cad, urmasii nu au liniste pana ce nu restabilesc dreptatea. Vitoria Lipan face parte din categoria oamenilor tari. Sentimentul ei de datorie morala si mai ales vointa neclintita concorda cu trasaturile altei eroine tragice - Anca, din Napasta lui Caragiale. Credinta conjugala si perseverenta in urmarirea ucigasilor au indreptatit comparatia cu Krimhilda din Cantecul Nibelungilor. [...]

Vorbirea lenta, cu ocoluri, urmeaza exemple folclorice. Atragator, în sfeciorasul Vitoriei are acelasi glas de dulceata ca tatal lui. Un jalbar impresioneaza cu scrisul lui impodobit: în Are acest jalbar o intorsatura de condei cum nu se mai afla. Turmele lui Lipan coboara la iernatic, la locurile pe care le are naimite dinainte. in Baltagul arta scriitorului a atins unul din piscurile cele mai inalte."

CONSTANTIN CIOPRAGA, Mihail Sadoveanu,
Editura Tineretului, Bucuresti, 1966, p. 69.

"Impresia de monografie exacta si completa - caracteristica de altfel prozei sadoveniene - e puternica de la prima lectura, cititorul are senzatia unei epuizari totale a realului: toate amanuntele sunt la locul lor, obiectele au o functie precisa; de altfel romanul [Baltagul] poarta nu numele unui erou sau al unui sentiment, ci al unui obiect; dar cand te familiarizezi cu textul, observi ca descrierea obiectiva e minimala - Sadoveanu nu a cazut niciodata in pacatul de moarte al realismului critic, care este descriptivismul, prin care lumea obiectata primeste o imensa greutate, un fel de functie autonoma fantomatica -, se reduce la datele esentiale. Desigur, se manifesta aici clasicismul substantial al lui Sadoveanu (clasicism, reimprospatat, prin contactul cu realismul secolului XIX, indeosebi Flaubert, Tolstoi, Turgheniev) cu forta lui selectiva si arta simplitatii, desigur, exceptionala sa atentie senzoriala; pentru a justifica insa impresia de complet e nevoie sa mai retinem ceva: ritmicitatea; vreau sa spun ca lumea sadoveniana e ordonata si coordonata, totul revine dupa lege acum si mereu, un moment se repeta, imemorial, in trecut si in viitor, se amplifica temporar in cicluri bine ordonate. E, daca vreti, o civilizatie astrala, in care faptele umane sunt reglate, cu mersul stelelor, al soarelui si al lunii. A surprinde un moment e ca si cum s-ar surprinde o infinitate de momente echivalente in timp."

PAUL GEORGESCU, Polivalenta necesara,
Editura pentru literatura, Bucuresti, 1967, p. 5-61.

"G. Calinescu numea Baltagul "o Miorita in dimensiuni mari", relevand astfel (inasa nu cel dintai) una din relatiile posibile dintre cartea lui Sadoveanu si alte opere de prestigiu ale literaturii nationale

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

sau universale. Ca istoria Vitoriei Lipan si a barbatului ei Nechifor, ucis miseleste de cei doi ortaci ai sai, descinde din balada nu e greu de dovedit. Punctul de plecare al evocarii sadoveniene e, neindoielnic, cunoscuta capodopera a folclorului nostru poetic. Epigraful ce intovaraseste povestirea trimite direct la un anume pasaj din Miorita ("Stapane, stapane, / Mai cheama s-un cane"); eroina reconstituie imprejurarile in care s-a petrecut naprasnica moarte a sotului ei, in spiritul datelor materiale cuprinse in poema populara. Reluand firul epic al acesteia, Baltagul propune insa o alta rezolvare a situatiei decat aceea subliniata liric in varianta pusa in circulatie de Vasile Alecsandri: legea morala cere nu acceptarea senina a mortii obligate, ci pedepsirea crimei, iar datina - nu impacarea mai mult sau mai putin resemnata cu soarta, ci implinirea datoriei rituale fata de cel disparut. Ideea cardinala ce prezideaza cartea e aceea a justitiei, a biruintei finale pe care, chiar in conditiile invaluite macar o vreme in mister, trebuie sa o repurteze fortele binelui asupra acelorale ale raului. Sub acest aspect, Baltagul coboara, asadar, mai degraba din baladele sociale si eroice sau din basme decat din motivul mioritic. Asa cum coboara, in alte contexte, tot din balada si din basme, si atatia dintre eroii ce populeaza Fratii Jderi sau Nicoara Potcoava."

AUREL MARTIN, Metonimii, Editura Eminescu, Bucuresti, 1974, p. 280.

"Trebuie sa recunoastem numaidecat ca Mihail Sadoveanu este unul dintre cei mai mari poeti romani de dupa Mihai Eminescu iar opera lui fundamentala, cea mai vie, mai fecunda, mai trainica si mai actuala, ca sinteza a existentei romanesti, este o valoare eterna a specificului national, o valoare deschisa spre universalitate. [...] Mihail Sadoveanu este un poet fara varsta, un mag al tineretii literaturii. E un vrajitor in fata caruia lumea se naste si traieste, intr-o tinerete vesnica. [...] Mihail Sadoveanu este un poet tot atat de mare ca Mihai Eminescu si Lucian Blaga. Sadovenianismul inseamna, poate, inainte de toate, poezie, dar o poezie care-si creaza existenta, durata, limbajul, inefabilul din memoria lumii arhaice si vegetale. [...] Literatura sadoveniana este de o actualitate mai mult decat evidenta atat prin poezia care o invadeaza si o sustine cat si prin viata personajelor - intensa, durabila. Actualitatea literaturii sadoveniene mai poate fi intuita si in modul concret in care se pastreaza si isi difuzeaza poezia. Creatia lui Mihail Sadoveanu traieste in realitatea mitului romanesc, iar modernitatea ei o vedem in tineretea poeziei, in capacitatea ei de a vorbi atat sentimentelor, cat si constiintei, intr-un limbaj al revelatiilor."

ZAHARIA SINGEORZAN, Mihail Sadoveanu,
Teme fundamentale, Editura Minerva, Bucuresti, 1976, p. 260.

"Restituirea valorilor morale ale vechii civilizatii romanesti este si tema din Baltagul, mic epos al transhumantei, dar si elogiul al recuperarii dreptatii, naratiune a razbunarii unei crime, a uciderii, ca in Miorita, a unui cioban de catre tovarasii lui. Nevasta lui Nechifor Lipan, Vitoria, nu tolereaza ca ucigasii sa ramana nepedepsiti si mortul neingropat. Urmand itinerariul barbatului ei statornic de veacuri, energica femeie ajunge fara gres la tinta si impaca destinul, oficiind cuvenitele randuieli. Desi timpul actiunii e aproape de zilele noastre, exista tren si telefon, intamplarile au caracter mitic, conduita Vitoriei opunandu-se radical practicilor civilizatiei de tip filistin, mercantil. [...]

In Sadoveanu se confeseaza sufletul colectiv printr-o povestire aparent linistita ca apa marii inainte

de furtuna, cu lungi taceri pentru contemplarea decorului, lasand loc liber sugestiei si incordand asteptarea auditorului pana la inevitabilul deznodamant. intr-o astfel de expozitie, placerea evocarii bizuita pe memoria afectiva a faptelor, melancolie sau umor retinut, stabilesc intre autor si cititor o legatura intima care depaseste cu mult durata lecturii."